



Praha 16. června 2022

OPONENTSKÝ POSUDEK RIGORÓZNÍ PRÁCE

Martina Černého

Divinace jako vyprávěcí prostředek narativních pramenů pozdní antiky

Předkládaná rigorózní práce Martina Černého *Divinace jako vyprávěcí prostředek narativních pramenů pozdní antiky* se zabývá velice zajímavým a aktuálním tématem vztahu různých forem věštby v pozdněantickém prostředí a jejich role v dochovaných literárních textech tak, že představuje krok k autorovu záměru (re)interpretovat především historiografické texty této epochy. Téma práce je také mimořádně náročné, protože jeho zpracování vyžaduje využití multidisciplinárního přístupu a zvažování velmi komplexních vztahů mezi jednotlivými literárními díly a jejich rétorickými prostředky.

V úvodu své rigorózní práce si autor klade za cíl „přinést nové poznatky v oblasti interpretace pozdně antické religiozity, a to na příkladu vazby divinace na narativní prameny“, a to v návaznosti na práce A. Nice a W. Klingshirna (s. 2). Autor se tak pokouší nalézt nové interpretační schéma pro pozdněantickou historiografii. Aplikace tohoto schématu na pramenný materiál věnovaný divinaci je přitom dobrým podkladem zvláště pro období setkání klasické a křesťanské historiografie v období kolem konstantinovského obratu. Je však pravdou, že by úvod mohl trochu jasněji definovat cíl práce a její *knowledge gap*, a stejně tak i popsat přehledněji zvolenou metodu. První kapitola „Pramenný exkurz“ uvádí do problematiky pozdněantických pramenů (ale je otázkou, zda právě první kapitola by se měla nazývat exkurzem, spíše se jedná o prolegomena). Následuje část věnovaná vztahu římské historiografie a divinace a definici samotného pojmu divinace. Třetí kapitola se věnuje úloze narativů o divinaci v díle epitomátorů, čtvrtá pak v biografických pramenech. Pátá kapitola se zaměřuje na znamení jako argumentu proti pohanům a šestá specificky původu a projevům divinace u Ammiana Marcellina. Závěr pak hodnotí význam tématu věštění ve studovaných pramenech jako reprezentantech náboženské kultury antického Říma, kde je užití divinace v jednotlivých narativech kriticky zhodnoceno. Autor si všímá, že poukaz na věštbu postupně ztrácel komunikační funkci, a proto se také jeho role upozadila. Práce obsahuje bibliografii rozdělenou na primární a sekundární literaturu.

Po metodologické stránce je práce připravena dobře a systematicky; odkazovaná literatura je používána správně. Je ale třeba zmínit několik drobných opomenutí. Názvy latinských spisů jsou psány s velkým písmenem i ve slovech, která s jeho užitím nepočítají (např. *De Divinatione*): jedná se o anglosaský úzus v českém prostředí nepoužívaný; naopak v jiných případech malým písmenem začínají i jména, která se z významových důvodů uvádějí s velkým písmenem (*Ab Urbe condita*. Stejně tak se v některých názvech a jménech objevují překlepy či přehlédnutí (*De Cesaribus* na s. 38; *Iualianovu* na s. 68; *Res gesate* opakovaně na s. 77). Otázkou je také interpretace koncilních dokumentů a jednotlivých zákazů divinace a styku s haruspiky, kdy závěry Toledské synody (633) jsou aplikovány všeobecně, ačkoli se jedná o provinční shromáždění s omezenou platností koncilních nařízení (s. 32).

Práce je stylisticky dobře sepsána, pro případné knižní vydání by však stálo za to zvážit některá řešení: nepovažuji za ideální klást delší úseky latinského textu doprostřed vět, k jejichž tvrzením se citace latinského textu vztahuje – text by lépe plynul, pokud by se pramenný materiál ocitl v poznámce pod čarou. Stejně tak jsou některé poukazy v hlavním textu příliš útržkovité a zasloužily by si lepší zapojení do zbytku textu (např. „viz níže“ na s. 40). Stejně tak by bylo namísto práci redakčně místy opravit tak, aby nedocházelo k opakováním, případně aby byla vždy myšlenková posloupnost textu čtenáři jasná. Závěr by bylo zapotřebí dopracovat tak, aby byl hlavní záměr autorova díla dostatečně zjevný.

K obsahovým kritériím: student velmi dobře zmapoval různé druhy postněantické divinační praxe, jejíž prostředky správně aplikuje i na křesťanské prostředí. Postupně kriticky čte a komparuje různé skupiny pozdněantických pramenů a jejich vztah k divinaci s ohledem k jeho narativnímu využití. Téma je velmi nosné a jeho zpracování se jeví jako perspektivní pro další zpracování pozdní antiky v oblasti církevních a obecných dějin. Přesto jen několik poznámek: příklady z Augustinových *Confessiones* lze však možná spíše než k prorockým věštébám vztáhnout k novoplatónské extázi, a tedy nikoli jako prorocký element, ale spíše filosoficko-náboženskou vizi. Naopak by bylo možné zmínit např. Perpetuiny vize v *Passio ss. Perpetuae et Felicitatis*, případně proroctví spojené s umučením Polykarpovým, které ukazují na obecně kulturněnáboženské klima pozdněantické společnosti.

Jako celek považuji práci M. Černého za podnětnou a doporučuji ji v rámci rigorózního řízení k obhajobě.

doc. David Vopřada, Dr.